

Sten Andersson: Utrikesdeklarationen 1986

Talare
Sten Andersson
Utrikesminister

Datum
19 mars 1986

Plats
Stockholm

1 Herr talman!

1986 kan bli möjligheternas år, ett år då det internationella läget ljusnar, ett år då misstron viker som dimman en tidig vårmorgon.

5

Orden är hämtade från den sista intervjun Olof Palme gav.

Han talade om världsläget, där han såg tecken på en islossning. Dialogen mellan supermakterna har återupptagits. De är överens om att ett kärnvapenkrig aldrig
10 någonsin får utkämpas. Stockholmskonferensen har gått in i ett mer aktivt skede. Olof Palme uttryckte förhoppningen att ett provstopp snart skulle komma till stånd. Vi måste alla, sade han, ge vårt konstruktiva bidrag nu, så att de uppenbara möjligheterna också blir verklighet.

15 De som bestämmer över kärnvapens användning ansvarar inte bara för sina egna länders överlevnad. De har också våra liv i sina händer. Därför måste vi andra som inte har kärnvapen, göra vårt yttersta för att påverka kärnvapenmakterna att inse sitt ansvar också för oss.

20 Olof Palme visste att kärnvapenförhandlingarna kommer att bli långa och svåra. Misstro, kapprustning och kamp om globalt inflytande fortsätter att prägla den internationella scenen. Den vapenteknologiska utvecklingen har ytterligare komplicerat förhandlingarna. De fortsatta rustningarna försvaras av starka
intressen.

25

Att förhindra att kärnvapenkatastrofen någonsin blir verklighet måste vara en allt överskuggande målsättning. Det s. k. femkontinentinitiativet utgör ett talande exempel bland andra på hur denna ödesfråga nu engagerar en hel värld.

30 För Sveriges regering är det en bjudande plikt att i Olof Palmes anda

oförtröttligt fullfölja arbetet för internationell nedrustning. Vi måste också med all kraft värna om Sveriges och andra små länders rätt att utan utländsk inblandning forma sin egen framtid.

35

Dagligen påminns vi om det växande våldet i världen. Den svenska regeringen fördömer alla former av terrorhandlingar. För att komma till rätta med detta hot krävs effektiva internationella åtgärder. FN:s generalförsamling och säkerhetsråd liksom Europarådet har fördömt terrorismen.

40

Men det konkreta samarbetet måste utvecklas ytterligare. Att bekämpa och långsiktigt eliminera terrorismen är en av de viktigaste utmaningar som det internationella samfundet står inför i dag. Samtidigt vill vi undvika att i säkerhetens namn vidta åtgärder som innebär inskränkningar i vårt öppna demokratiske samhälle. Detta vore att ge vika för våldet.

45

Herr talman!

För Sverige förblir utvecklingen i Europa av central betydelse. Den påverkar oss ekonomiskt, kulturellt och säkerhetspolitiskt. Sverige har under efterkrigstiden aktivt deltagit i det europeiska samarbetet, givetvis med de förbehåll som neutralitetspolitiken uppställer.

50

Den västeuropeiska integrationen fortskrider. Spanien och Portugal har blivit fullvärdiga medlemmar i EG. Ytterligare steg har tagits mot en europeisk union och för att skapa en inre marknad med ett fritt flöde av varor och tjänster. Vårt förhållande till EG har funnit sin form. Men regeringen önskar fördjupa och utveckla detta samarbete på en rad områden, inte minst i vad gäller högteknologi. Nyligen träffades en ramöverenskommelse med EG om vetenskapligt och teknologiskt samarbete.

55

60

Tillsammans med 17 andra europeiska stater deltar Sverige i Eureka-initiativet, som syftar till att genom gemensamma satsningar förstärka den europeiska kompetensen och konkurrenskraften på det högteknologiska området.

65

Dessa samarbetssträvanden är ägnade att gagna europeiska intressen och därmed stärka Europas ställning. I samma riktning verkar Europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen, ESK. Genom denna har Europas stater fått ett unikt tillfälle att på jämlik basis delta i en löpande dialog om säkerhet och kontakter

över blockgränserna. Härigenom förhindras att dessa frågor enbart blir en angelägenhet för stormakterna.

75 ESK:s expertmöten om mänskliga rättigheter och kulturutbyte blev inte så framgångsrika som vi hade hoppats. Men dialogen fortsätter, även om åsiktsskillnaderna förblir stora. Kanske kan erfarenheterna från Ottawa och Budapest utgöra utgångspunkten för en förutsättningslös diskussion också om vilka arbetsformer som bäst gagnar de uppsatta målen.

80 De uttalanden som gjorts på senare tid från både öst och väst om Stockholmskonferensen liksom det konkreta förhandlingsarbetet ger anledning till en försiktig optimism. Men det krävs att tiden fram till uppföljningsmötet i Wien i höst används på ett konstruktivt sätt.

85 Enligt svensk uppfattning måste en överenskommelse motsvara mandatets krav på militärt betydelsefulla och verifierbara åtgärder som omfattar hela Europa. Den måste omfatta inte bara förtroendeskapande utan också säkerhetsskapande åtgärder som t. ex. begränsningar av de militära aktiviteterna. I nästa fas måste också konkreta nedrustningsfrågor tas upp.

90

Vi önskar se framsteg inom alla de områden - nedrustning, ekonomiskt samarbete och mänskliga rättigheter och kontakter - som tas upp i ESK:s slutdokument. Men brist på framsteg inom ett område får inte tas till intäkt för omedgörlighet inom andra. Framsteg kan påverka arbetet inom andra områden
95 och därmed ge upphov till en dynamisk process. Det blir sedan Wienmötets uppgift att göra en avvägning mellan de olika delområdena.

ESK-processen har lett till ökade kontakter mellan de små och medelstora staterna i både öst och väst. Dessa har en viktig roll för att minska
100 motsättningarna. Inte minst kan de neutrala och alliansfria staterna verka som brobyggare. Det finns skäl att ägna ökad uppmärksamhet åt ekonomiskt samarbete, och då kanske särskilt i miljö- och energifrågorna.

Herr talman!

105

Det säkerhetspolitiska mönster som bildades i Norden efter andra världskriget har bestått och medverkat till stabiliteten i vår del av världen. Detta är en stor tillgång som alla måste vara aktsamma om. Sveriges neutralitetspolitik lämnar

110 här ett centralt bidrag, och denna politik ligger orubbligt fast.

Under senare år har Nordeuropa och Nordatlanten varit föremål för ett växande intresse från militäralliansernas sida. Denna utveckling ställer krav på skärpt vaksamhet. Det måste ligga också i stormakternas intresse att, bl. a.
115 genom återhållsamhet i de militära dispositionerna, bevara Norden som ett lågspänningsområde.

Arbetet på en kärnvapenfri zon i Norden bör fortsätta i syfte att nå enighet om grundelementen i ett zonarrangemang. Den självklara utgångspunkten är därvid
120 respekten för varje nordiskt lands rätt att självt avgöra vilken politik som bäst gagnar dess nationella intressen.

Det nordiska samarbetet är vitt förgrenat och vilar på en stabil grund av historiskt arv, gemensamma demokratiska ideal och väl utbyggda institutioner.
125 Genom gemensamt agerande i olika internationella organ har vi uppnått resultat som annars inte varit möjliga. Samarbetet tar sig många konkreta uttryck. Ett exempel är den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning. En annan viktig ambition är att göra Norden till en gemensam hemmamarknad genom att undanröja de återstående
130 handelshindren.

Herr talman!

Det är en styrka för den svenska säkerhetspolitiken att en öppen, demokratisk
135 debatt kan förenas med en bred enighet om grunderna i den svenska neutralitetspolitiken. Det är bara en på övertygelse byggd enighet, skapad genom debatt, som håller när den verkligen prövas. I tider av säkerhetspolitiska påfrestningar är denna värdegemenskap särskilt värdefull. Det ligger då i allas intresse att debatten om vår säkerhetspolitik förs med ansvar och omdöme.

140 Vår neutralitetspolitik måste präglas av konsekvens, fasthet och kontinuitet. Därmed undanröjer vi möjligheter till missförstånd om Sveriges avsikter. Denna politik stöds av ett efter våra förhållanden starkt försvar. Detta kommer att vara fallet också i framtiden. Vi kommer aldrig att finna oss i kränkningar av vårt
145 territorium. Vi förstärker vår förmåga att bemöta dem. De svenska åtgärderna, vår vilja och beslutsamhet, har i omvärlden mötts med respekt.

150 Det är regeringens strävan att i landets intresse slå vakt om största möjliga
samförstånd i utrikes- och försvarspolitiken. Det var värdefullt och glädjande att
i 1984 års försvarskommitté en enig uppslutning kunde nå kring den
traditionella svenska säkerhetspolitiken.

Herr talman!

155

Relationerna till stormakterna är en central fråga i vår utrikespolitik. På 1960-
talet och i början av 1970-talet koncentrerades intresset till Förenta Staterna och
dess Vietnampolitik. Under senare år har det svensk-sovjetiska förhållandet
dominerat bilden.

160

Vi anser allmänt att dialog gagnar oss bättre än uteblivna kontakter, inte minst i
frågor som rör vår egen säkerhet. Detta gäller också i förhållande till
Sovjetunionen. Det är därför vi har förklarat oss öppna för samtal på alla nivåer.

165 Regeringen önskar goda och stabila förbindelser med Sovjetunionen. Samtidigt
kräver vi respekt för Sveriges neutralitetspolitik och för folkrättens regler för
umgänget mellan stater. Vi vill söka lösa problemen genom en konstruktiv
dialog, vare sig det gäller humanitära frågor, handel, fiske, kultur eller andra
områden. Vi har kommit en bit på väg. Det är vår förhoppning att ytterligare
170 framsteg skall vara möjliga.

I dagarna har en ny omgång ägt rum i förhandlingarna med Sovjetunionen om
Östersjön. Genom dessa förhandlingar söker vi på grundval av folkrätten nå en
permanent överenskommelse om avgränsningen av kontinentalsockeln och
175 fiskezonen mellan våra båda länder.

Herr talman!

Neutralitetspolitiken ger oss särskilda möjligheter att agera på den
180 internationella arenan. Vi kan inte misstänkas för att framlägga våra förslag på
andras vägnar.

I fredstid bidrar vår alliansfria utrikespolitik till stabiliteten i Norden. Vi söker
också främja avspänningen och en rättvisare och därmed tryggare värld. Vi
185 driver en aktiv och oberoende politik för nedrustning, utvecklingssamarbete
och för att värna folkrätten och de mänskliga rättigheterna. Inom alla dessa

områden hyser vi en stark tro på värdet och nödvändigheten av ett effektivt internationellt samarbete.

190

Förenta nationernas stadga och ideal knyter an till det starka stöd för en universiell freds- och rättsordning som av hävd finns i vårt land. Under hela efterkrigstiden har aktiv medverkan i FN:s arbete utgjort en hörnsten i svensk utrikespolitik.

195

Tyvärr har FN, till följd av stormaktsmotsättningarna och den bristande respekten för stadgan, inte kunnat utvecklas till det instrument för kollektiv säkerhet som ursprungligen avsågs. Men även om de höga idealen inte uppfyllts, har världsorganisationen en viktig roll att spela på allt fler områden. Det gäller t.ex. nedrustning, bistånd, miljövard, mänskliga rättigheter, flyktingfrågor och fredsbevarande operationer. För många människor, främst i tredje världen, står FN för något mycket konkret, en viktig del i deras dagliga liv. Inget kan heller ersätta FN som mötesplats och diskussionsforum.

200

205

FN riskerar nu att ställas inför en djupgående finanskris. Det måste förhindras. FN skall stärkas, inte försvagas. Världsorganisationen behövs idag mer än någonsin, för hela mänsklighetens skull. Alla medlemsstater måste solidariskt ta sitt ansvar och uppfylla sina förpliktelser enligt stadgan.

210

Folkrätt måste vara grunden för förbindelserna mellan världens nationer. Att dess regler respekteras är av yttersta vikt för den internationella freden.

215

Som Olof Palme så ofta underströk upplevs detta särskilt starkt i de mindre staterna. När någon våldför sig på ett litet lands oberoende och integritet känner också medborgarna i andra små stater vrede och oro.

220

Respekten för de mänskliga rättigheterna är en fråga av internationell betydelse. Brott mot dessa är en grogrund för inre spänningar, men också en påfrestning på relationer mellan stater. Därmed har vi alla både rätt och skyldighet att engagera oss.

Herr talman!

225

Utgången av supermakternas förhandlingar i Genève är av väsentlig betydelse för oss alla. Men kampen för en fredligare värld och kärnvapenedrustning förs

på många plan och i många fora.

230 För några år sedan konstaterade den oberoende kommissionen för
nedrustnings- och säkerhetsfrågor, Palmekommissionen, att kärnvapnen har
förändrat inte bara krigets omfattning utan även själva krigsbegreppet. I
atomåldern kan krig inte vara ett politiskt instrument, endast ett förintelsemedel
utan motstycke.

235 Därför kan stater inte längre vinna säkerhet på varandras bekostnad.
Avskräckningen måste ersättas med en gemensam säkerhet byggd på samarbete
och ömsesidigt förtroende.

240 Trots att stormakterna nu uttalat långtgående målsättningar i fråga om
nedskärningar i kärnvapenarsenalerna, finns ännu inga tecken på konkreta
framsteg. Inte heller har några minskningar av de konventionella styrkorna i
Europa kommit till stånd. Även den marina kapprustningen inger oro, inte
minst vad gäller den ökade förekomsten av kärnvapen till havs.

245 För att minska kärnvapnets roll i den militära planeringen har, som en viktig
förtroendeskapande åtgärd, föreslagits att en korridor fri från slagfältskärnvapen
skall upprättas med början i Centraleuropa. Sveriges stöd för denna tanke är ett
uttryck för våra ansträngningar att med politiska medel motverka militära hot.

250 För att hindra den kvalitativa utvecklingen och spridningen av kärnvapnen
krävs ett fullständigt provstopp. De stater som deltar i femkontinentinitiativet
har nyligen riktat ytterligare ett budskap i frågan till ledarna i Förenta Staterna
och Sovjetunionen och uppmanat dessa att inte tillåta några provsprängningar
med kärnvapen fram till nästa toppmöte. Man har tidigare förklarat sig beredd
255 att medverka i övervakningen av ett provstoppsavtal.

Det finns en stark internationell opinion för ett sådant avtal, som skulle lägga en
god grund för fortsatta steg mot verklig nedrustning. Sovjetunionen har
förklarat sin avsikt att inte utföra några kärnvapenprov så länge Förenta
260 Staterna avstår från sådana. Det är mot denna bakgrund angeläget att Förenta
Staterna och övriga kärnvapenstater nu avstår från kärnvapenprov.

Oenighet i verifikationsfrågan har som bekant i decennier försvårat framsteg på
detta område. Nu ökar förhoppningarna och kraven på att man skall kunna nå

fram till allmänt godtagbara verifikationsmetoder, företrädesvis under internationell medverkan.

270 Inom nedrustningskonferensen i Genève bedrivs i dag förhandlingar om förbud mot kemiska vapen. Bl. a. mot bakgrund av oroande rapporter om användning av dessa vapen är det av stor betydelse att ett heltäckande förbud mot kemiska vapen blir verklighet.

275 Den begynnande rymdkaprustningen inger särskild oro. Ett rymdbaserat försvarssystem skulle med all sannolikhet aldrig fungera. Det skulle däremot leda till fortsatt kapprustning på båda sidor och riva upp gällande internationella avtal. Det innebär vidare ett gigantiskt slöseri med resurser som hellre borde användas för att bekämpa fattigdomen i världen.

280 Resursslöseriet bakom kapprustningen kommer att belysas vid en FN konferens i Paris om sambandet mellan nedrustning och utveckling, en konferens som äger rum i sommar. Sverige har följt upp den tidigare genomförda FN-studien med en nationell utredning. Vi är därför väl förberedda inför denna konferens.

285 Herr talman!

Det ömsesidiga beroendet mellan världens alla stater innebär att en gemensam framtid i fred, frihet och ökat välstånd bara kan tryggas genom ökat internationellt samarbete. Under det senaste årtiondet har den industrialiserade världens uppmärksamhet främst varit riktad mot det spända förhållandet mellan öst och väst och egna ekonomiska och sociala problem.

295 Men vi får aldrig glömma andra dimensioner i världspolitiken, såsom utvecklingen i tredje världen och hotet mot den globala miljön. Som Brandtkommissionen konstaterade redan för sex år sedan är vi alla beroende av att konkreta åtgärder vidtas mot den internationella ekonomiska ojämlikheten. U-länderna dignar under en förlamande skuldbörda. Deras natur föröds. Detta får den industrialiserade världen inte passivt åse.

300 Regeringen kommer att fortsätta att föra en generös biståndspolitik. Enprocentsmålet ligger fast. Men vi måste också bidra till att hela världssamfundet i handling visar sin solidaritet med tredje världen. Det är inte fråga om välgörenhet. Genom vårt stöd öppnar vi också nya marknader för

305 ekonomiskt utbyte och bidrar till att minska de risker vad gäller internationell
säkerhet och stabilitet som en fortsatt negativ utveckling av u-ländernas
ekonomier skulle medföra. Solidaritet gagnar alla på längre sikt, också de rika.

Alltsedan FN:s miljökonferens 1972 i Stockholm finns en växande insikt om att
310 de globala miljöhoten påverkar vår säkerhet och överlevnad. Därmed förbättras
förutsättningarna för internationell samverkan för att angripa problemen.
Sverige kommer att aktivt verka för att länka in detta samarbete i konstruktiva
banor.

315 U-länderna plågas inte bara av underutveckling och naturkatastrofer. Sedan
andra världskrigets slut har 150 krig utkämpats med 20 miljoner döda, varav de
flesta i tredje världen.

I Mellanöstern har krig eller krigsliknande tillstånd präglat tillvaron under hela
320 denna period. En bestående fred där måste grunda sig på Israels rätt att existera
inom säkra och erkända gränser och det palestinska folkets rätt till
självbestämmande. I utbyte mot fred måste Israel lämna de områden som
ockuperades 1967. Västbanken och Gaza skulle kunna utgöra territoriet för en
palestinsk stat i eller utan konfederation med Jordanien.

325 I fredsförhandlingar måste det palestinska folket vara representerat av
företrädare som har dess förtroende. Det är regeringens uppfattning att PLO av
palestinierna betraktas som deras representant. PLO bör därför ha rätt att delta i
förhandlingar som likaberättigad part.

330 Israel måste dra sig tillbaka från Libanon. Den israeliska säkerhetszonen ger inte
Israel någon ökad säkerhet. I stället förstärker den motsättningarna i området
och leder till nya våldshandlingar i vilka Israel blir direkt inblandat.

335 Som FN:s generalsekreterares särskilda representant utförde Olof Palme ett
tålmodigt arbete för att bringa kriget mellan Iran och Irak till ett slut. Sverige
kommer att efter förmåga söka bidra till ansträngningarna att bilägga denna
tragiska konflikt.

340 Ständigt när oss nya skakande vittnesbörd om det brutala våld som drabbar
befolkningen i Afghanistan. Mer än en tredjedel av civilbefolkningen har
tvingats lämna sina hem och sitt land. Regeringen fördömer Sovjetunionens

väpnade intervention och de brott mot folkrätten och de mänskliga
345 rättigheterna som begås i Afghanistan. Vi stöder FN:s ansträngningar att finna
en förhandlingslösning. Huvudelement i en sådan måste vara ett
tillbakadragande av de sovjetiska trupperna från Afghanistan och rätt för det
afghanska folket att självt bestämma sitt styrelseskick och sin framtid.
Flyktingarna måste få återvända hem i trygghet. Sverige fortsätter att lämna
350 omfattande humanitär hjälp.

Apartheidsystemet utgör grunden till konflikterna i södra Afrika. I sitt försvar
av systemet har regimen ökat såväl det inre förtrycket som hotet och våldet mot
grannstaterna. Tiden för en fredlig lösning av konflikten rinner snabbt ut.

355

Det hot som apartheidsystemet utgör mot internationell fred och säkerhet
framstår allt tydligare. Ökat tryck från det internationella samfundet blir detta
läge av stor vikt. Sverige fortsätter därför att verka för ett beslut om bindande
sanktioner i FN:s säkerhetsråd.

360

Namibia måste uppnå sin självständighet på grundval av säkerhetsrådets
resolution 435 från 1978. Det amerikanska biståndet till UNITA-gerillan
Angola kan enligt svensk uppfattning endast försvåra en lösning av konflikterna
i detta område.

365

I avvaktan på beslut om bindande sanktioner har regeringen vidtagit en rad
åtgärder inom ramen för ett utvidgat nordiskt handlingsprogram mot Sydafrika.
Regeringen har också skärpt lagen om nyinvesteringar och förbjudit import av
jordbruksprodukter från Sydafrika. Företagen har rekommenderats att frivilligt
370 begränsa sin handel med Sydafrika. Möjligheterna att finna andra leverantörer
än Sydafrika för vissa viktiga råvaror utreds i syfte att ytterligare minska
handeln.

Vårt bistånd till frontstaterna, befrielseörelserna och apartheidpolitikens offer
375 fortsätter att öka. I dag utgör detta drygt 40 % av det totala bilaterala biståndet.

Konflikterna i Centralamerika fortsätter. Civildbefolkningens lidande förlängs.
Det är nödvändigt att förhandlingarna mellan de krigförande parterna i El
Salvador återupptas. Det amerikanska stödet till väpnade grupper som för krig
380 mot den lagliga regeringen i Nicaragua måste upphöra.

Det strider mot internationell rätt och försvårar fredssträvandena.

385 En fredlig utveckling skulle underlättas, om samtliga inblandade slöt upp
bakom Contadorgruppen. Den deklaration som denna och dess stödgrupp
nyligen enades om har också vårt fulla stöd.

Herr talman!

390

Drömmen om en värld i fred och frihet med rättvisa och ekonomisk utveckling
för alla har inte besannats. FN har inte getts möjlighet att fungera som en garant
för freden. Alltjämt utkämpas krig som kräver tusentals offer. Över oss alla
hänger förintelsehotet i form av kärnvapenkriget. Miljoner människor lever
395 under fattigdom och förtryck. Friheten är satt på undantag. Varje dag kränks de
mest elementära mänskliga rättigheterna i många av jordens stater genom mord,
tortyr och fängslande utan rättegång och dom.

De globala problemen kan endast lösas i samverkan mellan jordens folk och
400 stater. Säkerhet kan i kärnvapenåldern inte sökas i konkurrens utan bara i
samarbete med andra. Utveckling i de fattiga länderna kräver de rika ländernas
solidariska medverkan. Lösningen av konflikter i tredje världen får inte försvåras
genom att de inlemmas i ett snävt öst-väst-perspektiv.

405 Svensk utrikespolitik måste präglas av omsorg om vår egen säkerhet och
solidaritet med världens obesuttna och med dem som kämpar för sin frihet och
sitt oberoende. Vi måste sträva efter utökat internationellt samarbete för att
minska krigsriskerna, få till stånd en verklig nedrustning, bekämpa fattigdomen,
utveckla det ekonomiska samarbetet och stödja demokratin.

410

Herr talman!

Om världens stater gemensamt slår in på den vägen, då kommer Olof Palmes
ord att besannas. Misstron i världen viker som dimman en tidig vårmorgon.

415

Källa

<div>Manuskript hämtat från riksdagen.se (2026-03-18) </div>

Taggar

Politiska tal, Riksdagen, Socialdemokraterna, Utrikesdeklaration

420

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/sten-andersson-utrikesdeklarationen-1986>

425

430

435

440

445

450

455